

RCL DPiO 5604-29/10

ANALIZA
WYROKU TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO
Z DNIA 10 MARCA 2010 R., SYGN. AKT U 5/07

I. INFORMACJE O ORZECZENIU:

1. Metryka orzeczenia:

Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 10 marca 2010 r. Dz. U. z dnia 24 marca 2010 r., Nr 45, poz. 274.

2. Sentencja orzeczenia:

Trybunał Konstytucyjny orzekł, iż:

§ 6 ust. 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 17 listopada 2006 r. w sprawie środków przymusu bezpośredniego stosowanych przez funkcjonariuszy Centralnego Biura Antykorupcyjnego (Dz. U. Nr 214, poz. 1575) jest niezgodny:

a) z art. 15 ust. 3 ustawy z dnia 9 czerwca 2006 r. o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym (Dz. U. Nr 104, poz. 708, z późn. zm.),

b) z art. 92 ust. 1 oraz z art. 41 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

3. Utrata mocy obowiązującej niekonstytucyjnej regulacji:

Przepis § 6 ust. 2 zaskarżonego rozporządzenia traci moc w dniu ogłoszenia sentencji wyroku w Dzienniku Ustaw, tj. w dniu 24 marca 2010 r.

4. Stan prawny (na gruncie którego wydano orzeczenie):

Zaskarżony przepis § 6 ust. 2 rozporządzenia, poddany kontroli konstytucyjnej Trybunału, ma następujące brzmienie: „Kajdanki i prowadnice stosuje się: 1) na polecenie sądu lub prokuratora; 2) wobec osób podejrzanych lub oskarżonych o popełnienie przestępstwa przeciwko życiu lub zdrowiu albo skazanych za takie przestępstwo”.

Z przepisu § 6 ust. 2 (pkt 1) rozporządzenia wynika – zdaniem Trybunału – obowiązek stosowania kajdanek lub prowadnic na polecenie sądu lub prokuratora, co jest niezgodne w szczególności z art. 15 ust. 1 ustawy o CBA. Z wykładni przepisu art. 15 ust. 1 ustawy o CBA, określającego wspólną dla wszystkich rodzajów środków przymusu bezpośredniego przesłankę stosowania tych środków wynika natomiast, że funkcjonariusze „mogą”, w przypadku

niepodporządkowania się poleceniom „wydanym na podstawie ustaw”, stosować środki przymusu bezpośredniego, w tym także kajdanki i prowadnice, mające służyć „do obezwładnienia lub konwojowania osób oraz do zatrzymywania pojazdów”.

5. Powołany wzorzec konstytucyjny:

Przepis art. 41 ust. 1 zdanie drugie Konstytucji stanowi, że pozbawienie lub ograniczenie wolności może nastąpić tylko na zasadach i w trybie określonych w ustawie. Trybunał zwraca uwagę, że wykładnia tego przepisu winna uwzględniać również, podobnie jak w przypadku art. 41 ust. 1 zdania pierwszego, systemowe powiązania z innymi przepisami Konstytucji. Zgodnie z art. 31 ust. 3 Konstytucji, określającym konstytucyjne wymogi ograniczenia w zakresie korzystania z konstytucyjnych wolności i praw, ograniczenia takie mogą być ustanawiane tylko w ustawie.

Wymogi te odnoszą się także do ograniczenia wolności osobistej. Oznacza to, że wszelkie ograniczenia wolności osobistej mogą być regulowane tylko w ustawie, przy pełnym respektowaniu nietykalności osobistej oraz innych wymogów określonych w art. 31 ust. 3 Konstytucji.

Wolność osobista może podlegać ograniczeniom wyłącznie w ustawie, a przesłanki ustawowego ograniczania tej wolności, określone w art. 31 ust. 3 Konstytucji odnoszą się również do ograniczenia wolności osobistej. Przepis art. 41 ust. 1 Konstytucji „dodaje” jednak do ustawowych przesłanek dopuszczających ograniczenie wolności osobistej, określonych w art. 31 ust. 3 Konstytucji, jeszcze jeden wymóg: pełne poszanowanie nietykalności osobistej.

Generalny wymóg wyłącznej i pełnej regulacji ustawowej ograniczania wolności i praw konstytucyjnych, dotyczących również wolności osobistej, wynika z art. 31 ust. 3 Konstytucji, a z art. 41 ust. 1 zdania drugiego Konstytucji wynika wymóg szczególny, a mianowicie że w regulacji ustawowej ograniczającej wolność osobistą winny być zawarte zasady i tryb ograniczania tej wolności. Ten ostatni wymóg, wynikający z przepisu art. 41 ust. 1 zdania drugiego Konstytucji, uzupełnia – zdaniem Trybunału – w odniesieniu do ograniczenia wolności osobistej konstytucyjne wymogi ograniczania wolności osobistej wynikające z art. 31 ust. 3 oraz z art. 41 ust. 1 zdania pierwszego Konstytucji.

W świetle systemowej analizy treści normatywnych art. 41 ust. 1 Konstytucji, ustawodawca może ograniczyć wolność osobistą, przy dochowaniu wszystkich wymogów wynikających z art. 31 ust. 3 Konstytucji, oraz pod warunkiem pełnego poszanowania nietykalności osobistej. Oznacza to, że w odniesieniu do konkretnej regulacji ustawowej dotyczącej ograniczenia wolności osobistej ustawodawca winien wziąć pod uwagę akcentowaną wyżej dyrektywę pełnego poszanowania nietykalności osobistej, traktując ją jako fundamentalny wymóg ograniczenia wolności osobistej człowieka. Trybunał zwraca uwagę, że na tle konkretnej regulacji ustawowej ograniczającej wolność osobistą człowieka można ocenić, jakie wymagania muszą być spełnione, aby ograniczenie tej wolności było dokonane z poszanowaniem nietykalności osobistej. Dlatego nieprzypadkowo, zgodnie z art. 41 ust. 1 zdaniem drugim Konstytucji, dochowany winien być jeszcze jeden wymóg

ustawowego ograniczania wolności osobistej, a mianowicie wszystkie przesłanki materialnoprawne oraz przesłanki proceduralne określające bezpośrednio ograniczenie wolności osobistej winny być zawarte w ustawie.

II. SKUTKI ORZECZENIA:

Od dnia ogłoszenia sentencji analizowanego wyroku, przepis § 6 ust. 2 traci moc obowiązującą w zakwestionowanym zakresie. Uchylenie mocy obowiązywania zaskarżonego przepisu rozporządzenia nie uniemożliwi funkcjonariuszom CBA stosowania kajdanek lub prowadnic w przypadkach koniecznych, zgodnie z przepisami ustawy o CBA, a także zgodnie z innymi przepisami rozporządzenia, których Trybunał nie uchylił wyrokiem w niniejszej sprawie (por. uzasadnienie wyroku str. 38).

III. WSKAZÓWKI DLA PRAWODAWCY:

W uzasadnieniu wyroku Trybunał sygnalizuje, że kontrola zaskarżonego przepisu rozporządzenia ujawniła, iż większość pozostałych przepisów rozporządzenia dotyczy również bezpośrednio materii ograniczenia wolności osobistej, należącej, zgodnie z art. 41 ust. 1 Konstytucji, do materii ustawowej. Do wspomnianych wyżej pozostałych przepisów rozporządzenia należą przepisy określające rodzaje środków przymusu bezpośredniego, przypadki oraz sposób ich stosowania.

Ponadto Trybunał Konstytucyjny podniósł, iż wystąpi do Sejmu z sygnalizacją, aby regulowana przez rozporządzenie materia, należąca w myśl art. 41 ust. 1 Konstytucji do materii ustawowej, została zamieszczona w ustawie, a art. 15 ust. 3 ustawy o CBA upoważniającej do wydania rozporządzenia – został dostosowany do wymogów konstytucyjnych, wynikających z art. 92 ust. 1 oraz z art. 41 ust. 1 Konstytucji. Sygnalizacja będzie dotyczyć również: wydanego, na podstawie art. 16 ust. 4 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz. U. z 2007 r. Nr 43, poz. 277, ze zm.), rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 17 września 1990 r. w sprawie określenia przypadków oraz warunków i sposobów użycia przez policjantów środków przymusu bezpośredniego (Dz. U. Nr 70, poz. 410, ze zm.); wydanego na podstawie art. 25 ust. 3 ustawy z dnia 24 maja 2002 r. o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu (Dz. U. Nr 74, poz. 676, ze zm.), rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 25 marca 2003 r. w sprawie środków przymusu bezpośredniego stosowanych przez funkcjonariuszy Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego (Dz. U. Nr 70, poz. 638) oraz wydanego, na podstawie art. 24 ust. 3 ustawy z dnia 12 października 1990 r. o Straży Granicznej (Dz. U. Nr 78, poz. 462, ze zm.), rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 17 lutego 1998 r. w sprawie określenia warunków i sposobu użycia środków przymusu bezpośredniego i użycia broni palnej przez funkcjonariuszy Straży

Granicznej oraz warunków i sposobu użycia środków przymusu bezpośredniego, a także zasad użycia broni palnej przez pododdziały odwodowe Straży Granicznej (Dz. U. Nr 27, poz. 153). Rozporządzenia powyższe, w sposób analogiczny do rozporządzenia dotyczącego CBA, regulują stosowanie środków przymusu bezpośredniego w zakresie zastrzeżonym dla materii ustawowej.

IV. WYKONANIE ORZECZENIA:

1. Potrzeba wykonania orzeczenia:

Przepis uchylony przez Trybunał utracił moc obowiązującą z dniem publikacji wyroku w Dzienniku Ustaw. Uchylenie § 6 ust. 2 rozporządzenia przywraca stan prawny zgodny z Konstytucją i ustawą o CBA w zakresie zaskarżenia. W ocenie Trybunału konieczne jest jednak przeniesienie do ustawy większości pozostałych przepisów rozporządzenia dotyczących bezpośrednio materii ograniczenia wolności osobistej.

2. Podmiot wykonujący orzeczenie:

Z uwagi na zakres przedmiotowy wyroku Trybunału Konstytucyjnego organem właściwym do wykonania wyroku jest działające przy Radzie Ministrów Kolegium do Spraw Służb Specjalnych.

3. Kierunek rozwiązań/brzmienie przepisu:

W celu zapewnienia spójności systemu prawnego, wskazane jest uwzględnienie wytycznych Trybunału Konstytucyjnego w zakresie konieczności uchylenia innych przepisów rozporządzenia i przyjęcia ustawowej formy regulacji środków przymusu bezpośredniego.

4. Etap prac nad projektem wykonującym orzeczenie:

Nie podjęto prac legislacyjnych.

5. Uwagi:

W uzasadnieniu wyroku Trybunał wskazał Sejm Rzeczypospolitej Polskiej, jako adresata planowanego postanowienia sygnalizacyjnego, w którym określi normy zawarte w przepisach innych rozporządzeń dotyczących sfery wolności osobistej, wymagających regulacji ustawowej.

Do dnia sporządzenia niniejszej analizy przedmiotowe postanowienie nie zostało wydane.

DYREKTOR
Departamentu Procesów Orzecznictwa

Barbara Wysocka
Barbara Wysocka

sporządził:
Tomasz Golik
tel.: 694 62 01